

Lausunto

31.08.2023

Asia: VN/18068/2023

Arviomuistio hallinto-oikeuksien kokoonpanosäätelyn eräistä tarkistamistarpeista

Lausunnonantajan lausunto

1. Pidätkö mahdollisena kehityssuuntana sitä, että hallinto-oikeuksien peruskokoonpano muutettaisiin kolmen lainoppineen jäsenen kokoonpanosta kahden lainoppineen jäsenen kokoonpanoksi tässä arviomuistiossa esitetyin reunaehdoin?

Vaasan hallinto-oikeus pitää perustellumpana sitä, että hallinto-oikeuksien peruskokoonpano säilyy kolmen lainoppineen jäsenen kokoonpanona. Kolmen jäsenen kokoonpano on tällä hetkellä ainakin meillä edelleen pääsääntö käytännön ratkaisutoiminnassa.

2. Mitä mahdollisia etuja näkisitte hallinto-oikeuksien peruskokoonpanon muuttamisessa kaksijäseniseksi?

Mikäli hallinto-oikeuksien peruskokoonpano kuitenkin muutettaisiin kaksijäseniseksi, etuna voitaneen nähdä ainakin tiettyjen, nykyisin kolmen kokoonpanossa istuttavien, helpompien asioiden käsittelyn nopeutuminen.

3. Mitä mahdollisia haittoja näkisitte hallinto-oikeuksien peruskokoonpanon muuttamisessa kaksijäseniseksi?

Vaarana on oikeusturvan kapeutuminen. Hallinto-oikeudet ovat muutoksenhakutuomioistuimia, joissa käsiteltävät asiat ovat muuttuneet yleisellä tasolla aikaisempaa vaativammiksi. Korkeimman hallinto-oikeuden rooli ylimpänä muutoksenhakutuomioistuimena on myös muuttunut valituslupasäätelyn myötä. Tämä puolestaan asettaa aikaisempaa korkeammat vaatimukset hallinto-oikeuksien lainkäytölle.

4. Jos hallinto-oikeuksien peruskokoonpano muutettaisiin kahden lainoppineen jäsenen kokoonpanoksi, tulisiko jotain tiettyjä asiaryhmiä säätää erikseen edelleen kolmen lainoppineen jäsenen kokoonpanossa ratkaistaviksi? Mitä nämä asiaryhmät näkemyksenne mukaan olisivat?

Tällaisia asiaryhmiä on varmasti, mutta tällöinkin joustava sääntely ja tuomioistuinten tosiasiallinen mahdollisuus käyttää eri kokoonpanoja riittävät. Erillistä sääntelyä ei tarvita.

5. Jos hallinto-oikeuksien peruskokoonpanoa ei tulisi näkemyksenne mukaan muuttaa kahden jäsenen kokoonpanoksi, niin olisiko avoimempi sääntely kahden jäsenen kokoonpanon päätösvaltaisuudesta mahdollinen hallinto-oikeuksien osalta (vrt. oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 a luvun 3 §:n 1 momentti) vai tulisiko lainsäädännössä säilyttää nykyisenkaltainen täsmällinen luettelo niistä tilanteissa, joissa hallinto-oikeus on päätösvaltainen kahden lainoppineen jäsenen kokoonpanossa?

Vaikka Vaasan hallinto-oikeus esittää peruskokoonpanon säilyttämistä kolmen lainoppineen jäsenen kokoonpanona, katsomme, että myös kahden jäsenen kokoonpanoille tulisi saada lisää joustavuutta ja käyttömahdollisuuksia. Kokoonpanon laajuutta tulee arvioida aina ensisijaisesti käsiteltävän asian laadun, laajuuden ja muiden oikeusturvanäkökohtien perusteella, eikä ratkaisevaa asemaa tule nykyiseen tapaan antaa sille, mihin asiaryhmään kyseinen asia kuuluu. Tuomioistuimet tulee ottaa mukaan asian jatkovalmisteluun.

6. Pidätkö perusteltuna sitä, että asioita, joissa järjestettäisiin katselmus tai suullinen käsittely, ei voisi ratkaista jatkossa kahden lainoppineen jäsenen kokoonpanossa? Näkisittekö, että tämä voisi aiheuttaa jotain muuta haittaa hallinto-oikeuksien toiminnalle?

Tällaiset asiat tulisi ratkaista jatkossakin kolmen lainoppineen jäsenen kokoonpanossa. Katselmusta tai suullista käsittelyä vaativat asiat ovat ensinnäkin lähtökohtaisesti lähes aina myös sisällöltään varsin vaativia asioita. Lisäksi kaksijäsenisyyteen liittyy mahdollisuus jäsenten erimielisyydestä.

7. Pidätkö perusteltuna sitä, että hallinto-oikeus ei olisi enää päätösvaltainen tilanteessa, jossa sen monijäsenisen kokoonpanon jäsenistä yhdelle on tullut este istunnon aloittamisen jälkeen? Olisiko sääntely tarpeen säilyttää lainsäädännössä useampien kuin kahden lainoppineen jäsenen kokoonpanojen osalta, ja jos olisi, niin millä perusteella?

Hallinto-oikeudessa asiat ratkaistaan lähtökohtaisesti istunnossa, joten on perusteltua, että hallinto-oikeus ei olisi enää päätösvaltainen tällaisissa tilanteissa. Sääntely on kuitenkin tarpeen säilyttää suullisia käsittelyjä ja katselmuksia varten, mutta se voi olla tältäkin osin avoimempaa sallien tapauskohtaisen harkinnan asian laadun ja laajuuden näkökulmasta. Lisäksi on hyvä tarkentaa, että säännös koskee vain useamman kuin kahden jäsenen kokoonpanoja.

8. Aiheuttaisiko kahden lainoppineen jäsenen kokoonpanon pääsäännöksi tai aiempaa joustavammaksi vaihtoehdoksi kolmen lainoppineen jäsenen kokoonpanolle säätäminen nähdäksenne muita kuin tässä arviomuistiossa esillä olleita muutostarpeita hallinto-oikeuksia koskeviin kokoonpanosäännöksiin?

-

9. Olisiko hallinto-oikeuksien kokoonpanosäännösten sisällyttäminen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin tarkoituksenmukaista, vai tulisiko sääntelyn edelleen olla hallinto-oikeuslaissa?

Hallinto-oikeuksien kokoonpanosäännösten tulisi olla oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

10. Muut mahdolliset ehdotukset ja näkemykset hallinto-oikeuksia koskevan kokoonpanosääntelyn kehittämiseksi?

-

Mäki Riikka
Vaasan hallinto-oikeus - ylituomari